Mikko Manninen (FM), väitöskirjatutkija, Jyväskylän yliopisto ja Miikka Pyykkönen (YTT), professori, Jyväskylän yliopisto.
5.6.2025

Harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin vuonna 2024 kohdistuneiden määrärahojen vähennysten vaikutuksia taide- ja kulttuurialan organisaatioille

Kyselyn toteutus ja vastaajat

Jyväskylän yliopiston tutkimusryhmä toteutti osana selvitystä suomalaisen taiteen ja kulttuurin valtionrahoituksen nykytilasta kyselyn taide- ja kulttuurialan organisaatioille. Kyselyllä selvitettiin vuonna 2024 harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin kohdistuneiden määrärahaleikkausten vaikutuksia taide- ja kulttuurialan organisaatioiden toimintaan. Kysely toteutettiin tammi-maaliskuussa 2025 ja sitä jaettiin valtakunnallisesti taide- ja kulttuurialan keskusjärjestöjen kautta sekä sähköpostilla suoraan opetus- ja kulttuuriministeriön, Taiteen edistämiskeskuksen ja Museoviraston kautta vuonna 2024 harkinnanvaraisia valtionavustuksia saaneille organisaatioille. Toimijat vastasivat kyselyyn aikana, jolloin osa oli saanut avustuspäätöksen vuodelle 2025 ja osa vielä odotti päätöstä.

Kyselyyn vastasi yhteensä 54 suomalaista taide- ja kulttuurialan organisaatiota. Otoksen luonteen ja toivottua pienemmäksi jääneen vastaajamäärän takia tutkimuksen tuloksista ei voida nähdä laajaa kokonaiskuvaa harkinnanvaraisen valtionavustustoiminnan piirissä olevien taide- ja kulttuuriorganisaatioiden tilanteesta vuoden 2024 määrärahavähennysten jälkeen. Tutkimustuloksista on kuitenkin havaittavissa määrärahojen vähentymiseen liittyviä ja tutkitulle joukolle yhteisiä piirteitä sekä vaikutusketjuja.

Noin 85 prosenttia kaikista vastaajista oli organisaatiomuodoltaan yhdistyksiä. Yhdistysten vahvaa edustusta kyselyn vastaajissa voi osaltaan selittää esittävän taiteen, visuaalisten alojen ja yhteisöjen avustuksiin vuonna 2024 kohdistuneet avustusmäärärahojen leikkaukset. Organisaatioiden kotipaikoissa ja pääasiallisissa toimipaikoissa Helsinki oli vahvimmin edustettuna 77 prosentin osuudella.

Tutkimukseen osallistuneista (n=54) organisaatioista 37 prosenttia ilmoitti toimivansa musiikin alalla, 24 prosenttia kuvataiteen alalla ja 20 prosenttia valitsi vaihtoehdon ”joku muu”. Tässä kategoriassa eniten edustettuina olivat ystävyysseurat ja festivaalit. Vastaajien joukosta oli nähtävissä, että kyselyyn osallistui monialaisesti taidetta ja kulttuuria edistäviä, tuottavia ja koordinoivia toimijoita sekä taide- ja kulttuurialan keskusjärjestöjä.

Vastaajien (n=53) organisaatioissa 32 prosentilla työskenteli 2–4 henkilöä vähintään 30 tuntia viikossa. 21 prosentilla vastaajista työskenteli yksi henkilö vähintään 30 tuntia

viikossa ja 26 prosentilla vastaajista ei yhtään henkilöä. Osa-aikaisesti tai vähemmän kuin 30 tuntia viikossa työskentelevien määrät vaihtelivat siten, että 37 prosenttia vastaajista ilmoitti 2–4 henkilön työskentelevän vähemmän kuin 30 tuntia viikossa. 24 prosenttia vastaajista ilmoitti, ettei heillä työskentele yhtään henkilöä osa-aikaisena tai alle 30 tuntia viikossa ja 17 prosentilla vastaajista työskenteli osa-aikaisesti tai alle 30 tuntia viikossa vain yksi henkilö. Vastaajien organisaatioissa (n=52) työskenteli vuonna 2024 toistaiseksi voimassa olevissa työsuhteissa keskimäärin 3,6 henkilöä ja määräaikaisissa työsuhteissa 10,6 henkilöä. Mediaani oli molemmissa 2 henkilöä.

Valtionavustukset ja organisaatioiden rahoituslähteet

Kyselyyn vastanneet (n=54) organisaatiot saivat vuonna 2024 avustuksia siten, että pienin ilmoitettu avustusten määrä oli 5000 euroa ja suurin 942 000 euroa. Avustusten mediaani oli 50 000 euroa. 87 prosenttia vastanneista (n=52) organisaatioista ilmoitti saaneensa rahoitusta useammasta kuin yhdestä rahoituslähteestä. Noin 93 prosenttia kaikista vastaajista (n=54) kuvasi harkinnanvaraisten valtionavustusten roolin olevan organisaation toiminnan kannalta merkittävä, erittäin merkittävä, keskeinen tai jopa toiminnan elinehto.

Organisaatioiden rahoituspohja muodostui siten, että vuonna 2024 opetus- ja kulttuuriministeriön ja säätiöiden avustuksia ilmoitti saaneen noin 54 prosenttia vastaajista (n=52). Noin 27 prosenttia vastaajista kertoi saaneensa rahoitusta sekä opetus- ja kulttuuriministeriöltä että säätiöiltä. Taiteen edistämiskeskukselta avustuksia oli saanut 44 prosenttia vastaajista. Taiteen edistämiskeskukselta ja säätiöltä avustuksia oli saanut 25 prosenttia vastaajista. Museoviraston myöntämiä avustuksia oli saanut 14 prosenttia vastaajista.

Kaupungeilta ja kunnilta avustuksia oli saanut 40 prosenttia vastaajista ja samansuuruinen määrä vastaajia ilmoitti rahoituslähteeksi jonkin muun. Tässä ryhmässä rahoituslähteiksi oli ilmoitettu muun muassa liittoja, hankekumppanuuksia, tekijänoikeuskorvauksia sekä jäsenmaksutuottoja. Kysymykseen vastanneista toimijoista noin 15 prosenttia kertoi saaneensa EU-rahoitusta. Yksikään vastaajista ei ilmoittanut saaneensa rahoitusta Työ- ja elinkeinoministeriöltä tai Business Finlandilta.

Kyselyn tulosten perusteella näyttää siltä, että kolmannen sektorin toimijat ovat nykyisessä tiukentuneessa taloustilanteessa etsineet uusia rahoitusmahdollisuuksia ja pyrkineet monipuolistamaan rahoituspohjaansa. Vain harvan organisaation toiminta näyttäisi olevan vain yhden rahoituslähteen varassa. Tämä ei kuitenkaan kyselyn perusteella ja vallitsevassa tilanteessa näytä vähentävän valtionavustusten merkitystä organisaatioiden kokonaisrahoituksessa. Harkinnanvaraisten valtionavustusten osuus

vastanneiden (n=50) organisaatioiden kokonaisrahoituksesta oli keskimäärin 39 prosenttia ja mediaani 38.

Valtionavustustoiminnassa koetut muutokset ja määrärahojen vähentymisen keskeiset vaikutukset

Noin 69 prosenttia kaikista vastanneista organisaatioista ilmoitti avustusten määrän muuttuneen vuodesta 2023. Organisaatioista, joiden valtionavustusten määrissä tapahtui muutoksia vuonna 2024, yhteensä 14 prosenttia ilmoitti saamiensa valtionavustusten kasvaneen ja 81 prosenttia toimijoista[1] ilmoitti vastaavasti avustusten pienentyneen edellisvuoteen verrattuna.

Organisaatioista, joiden saamat valtionavustukset pienenivät vuonna 2024 olivat tässä kyselyssä eniten edustettuina musiikin (20 % vastaajista), kulttuuriperinnön (16,7 % vastaajista) ja kuvataiteen (11 % vastaajista) aloilla toimivat organisaatiot. 80 prosenttia toimijoista, jotka ilmoittivat avustustensa määrän kasvaneen vuonna 2024 sijoittuivat musiikin (esittävä taide) toimialalle.[2] Suurin ilmoitettu avustusten kasvu oli 30 000 euroa ja suurin vähennys 60 000 euroa.

Avoimeen kysymykseen valtionavustustoiminnassa viimeisen kymmenen vuoden aikana tapahtuneista muutoksista vastattiin aktiivisesti (n=52). Organisaatioiden näkökulmasta valtionavustusten hakemisen koettiin muuttuneen haastavammaksi ja entistä työllistävämmäksi (esiintyi 29 % vastauksissa). Kasvanutta haastavuutta perusteltiin muun muassa avustuskriteerien tiukentumisella ja hakemusten muuttumisella entistä yksityiskohtaisemmiksi. Avustuksiin liittyvän raportointivelvollisuuden koettiin myös lisääntyneen (esiintyi 23 % vastauksissa). Osa vastaajista koki valtionavustusten rahoituspäätösten siirtyneen myöhemmäksi. Tämän koettiin vaikuttaneen negatiivisesti organisaation toimintaan ja sen suunnitteluun, lisäten epävarmuutta.

64 prosenttia vastaajista koki, etteivät he ole pystyneet nykyisillä määrärahoilla saavuttamaan toiminnalleen asetettuja perustoiminnan ja kehittämisen tavoitteita. Yleisin kuvattu avustusmäärärahojen vähentymisen seuraus oli henkilötyövuosien vähentyminen, jonka seuraukset näkyivät organisaatioissa usein kehittämistoiminnan loppumisena ja keskittymisenä ydintoiminnan ylläpitämiseen. Tilanteeseen nähtiin vaikuttavan negatiivisesti myös yleinen kustannusten nousu.

Noin 40 prosentilla vastanneista työllisten määrä oli vähentynyt. Kuitenkin noin 33 prosenttia organisaatioista ilmoitti työllisten määrän pysyneen ennallaan. 25 prosentilla

[1] Kaksi toimijaa ei vastannut kasvoiko vai vähenikö heidän saamansa valtionavustus edellisvuoteen verrattuna.
[2] Esittävän taiteen ja musiikin osuutta voi selittää alan vahva edustus vastaajissa.

vastaajista määrärahojen vähennykset olivat estäneet uusien rekrytointien tekemisen ja 19 prosenttia vastasi niiden johtaneen muutosneuvotteluihin tai lomautuksiin. Lisäksi 19 prosenttia vastaajista valitsi vaihtoehdon joku muu, mikä. Näiden vastausten joukossa korostuivat vapaaehtoistyön ja palkattoman työn määrän kasvu sekä henkilöstön lomauttaminen ja siirtyminen osa-aikaisiin työsuhteisiin. Näiden lisäksi henkilöstön koulutuksesta oli joissain tapauksissa jouduttu leikkaamaan.

Henkilöstöresurssien vähentyessä myös henkilöstön kuormituksen kerrottiin lisääntyneen. Kuormitusta nähtiin osaltaan lisäävän myös epävarmuus työsuhteiden jatkuvuudesta ja tulevaisuudesta. Edellä kuvatut vaikutukset korostuivat etenkin alle 100 000 euroa vuosituloikseen ilmoittaneiden toimijoiden tapauksissa, mutta vaikutuksia muun muassa henkilöstöresursseihin liittyen oli nähtävissä myös organisaation vuosittaisesta tulotasosta riippumatta. Vastauksista oli nähtävissä myös yleisten kustannusten nousun ja taloudellisen epävarmuuden aiheuttamia negatiivisia yhteisvaikutuksia, vaikka itse avustusten määrissä ei olisi tapahtunut merkittävää laskua.

Keskeisinä toimenpiteinä ja reaktioina määrärahojen vähentymiseen organisaatiot olivat pyrkineet priorisoimaan toimintojaan. Toimintoja oli supistettu tärkeimpien ydintoimintojen ympäriltä. Näiden lisäksi osallistumismaksuja oli nostettu mahdollisuuksien mukaan. Esimerkiksi kyselyyn osallistuneet järjestöt kertoivat rahoituksen vähentymisen heikentäneen mahdollisuuksia toteuttaa tiedotusta entiseen tapaan, vähentäneen julkaisuja ja johtaneen jäsenille tarjottavien palvelujen supistumiseen.

Kaikista kyselyn vastaajista 43 prosenttia koki, että määrärahojen vähentyminen on heikentänyt heidän tuottamiensa taide- ja kulttuuripalvelujen saavutettavuutta kansallisella tasolla. 39 prosenttia koki määrärahojen vähentymisen vaikuttaneen saavutettavuuteen alueellisella ja paikallisella tasolla. Lisäksi 33 prosenttia arvioi, että leikkaukset ovat luoneet painetta etsiä yhteistyömahdollisuuksia muiden toimijoiden kanssa palvelujen saatavuuden takaamiseksi ja kehittämiseksi.

Päätelmät kyselystä

Tutkimusaineiston perusteella näyttää siltä, että niillä avustusten vähennysten kohteena olleilla toimijoilla, joilla on pieni määrä palkattua henkilöstöä ja jotka nojaavat suurelta osin osa-aikaiseen työvoimaan sekä vapaaehtoistyöhön määrärahojen vähentyminen on vaikuttanut usein ensimmäisenä henkilöstöresursseihin; se on johtanut esimerkiksi lomautuksiin ja pienentänyt osa-aikaisen työvoiman määrää tai estänyt rekrytoinnit. Henkilöstöresurssien pienentymisellä on ollut vaikutus organisaation toimintaan siten,

että usein ydintoiminnan ympärillä oleva työ, kuten toiminnan kehittäminen ja esimerkiksi kansainvälinen verkostojen rakentaminen tai yhteistyö oman toimialan ulkopuolella on loppunut tai loppumassa. Tällöin toiminta on supistunut perustoimintaan.

Suurimmat vaikutukset avustusmäärärahojen vähentymisellä näyttävät olleen alle 100 000 € vuosituloikseen ilmoittaneilla organisaatioilla, mutta esimerkiksi henkilöstöresursseihin kohdistuneita vaikutuksia raportoitiin kautta linjan. Mahdolliset taiteen ja kulttuurin avustuksiin kohdistuvat lisäleikkaukset aiheuttivat toimijoissa huolta ja niiden arviotiin pahimmillaan johtavan pysyviin henkilövähennyksiin tai joissain tapauksissa jopa toiminnan loppumiseen. Avustusten pienentyminen on lisännyt painetta etsiä korvaavia rahoituslähteitä, pyrkiä kasvattamaan omarahoituksen osuutta sekä etsiä uusia yhteistyömahdollisuuksia ja kumppanuuksia. Huomattava osa vastaajista kuvasi, ettei organisaation rahoitusrakenne ollut vielä uudistunut, eivätkä tulot olleet kasvaneet, vaikka rahoitusta oli pyritty hakemaan uusista lähteistä. Nämä toimet – etenkin uusien rahoituslähteiden etsiminen – kasvattavat jäljellä olevan henkilöstön työmäärää entisestään.